

Liczebnik ułamkowy „pół” występuje albo samodzielnie, albo jako częśćka wyrazów złożonych. Pisownia wyrazów złożonych (z częstką *pół*) budzi wiele wątpliwości. Na przykład po przeczytaniu zdania: „*Półanalfabeta*, który był *pół Anglikiem*, *pół Francuzem*, *pół roku* budował *pół-Polakowi* *pół domu*.”, nasuwa się pytanie, od czego zależy to, czy piszemy „pół”: razem, osobno, czy z łącznikiem.

„Pół” jako liczebnik i jako częśćka wyrazu złożonego

„**Pół**” to liczebnik ułamkowy - znaczący połowę czegoś, jedną z dwóch równych części, np. pół jabłka, pół roku, pół domu,

a „**pół-**” to częśćka wyrazów złożonych, wnosząca znaczenie niecałkowitości, połowiczności tego, co wyraża drugi człon złożenia, np. *półanalfabeta* to ‘osoba niemająca całkowitej umiejętności czytania i pisania, np. osoba czytająca, ale nieumiejąca pisać’.

Złożenia części „pół-” z rzeczownikiem

Człon „pół” z rzeczownikiem piszemy razem, jeśli takie złożenie występuje samodzielnie, np.: *półinteligent*, *półprodukt*, *półmrok*, *półnuta*, *półpiętro*.

Cechą charakterystyczną złożenia liczebnika *pół* z rzeczownikiem jest to, że złożenie takie zachowuje się podobnie jak inne rzeczowniki, tzn. odmienia się przez przypadki (*półkula*, *półkuli*, *półkulę*...); może być określane przez przydawki (nowy *półkożuszek*) itp.

Pół-Amerykanin

Dlaczego w złożeniu „pół-Amerykanin” występuje dywiz (łącznik)?

Wyrazy: *Amerykanin*, *Polak*, *Francuz* to także rzeczowniki, ale pisane wielką literą i dlatego w złożeniach: ***pół-Amerykanin***, ***pół-Polak***, ***pół-Francuz*** konieczny jest dywiz.

Pół Polka, pół Francuzka

Dlaczego raz piszemy: pół-Francuz, pół-Niemiec - z łącznikiem, a innym razem: pół Francuz, pół Niemiec - bez łącznika?

Pół-Francuz to ktoś, kto połowicznie jest Francuzem, i nie jest ważne, z jakiego powodu tak jest ani nie jest istotne, czym charakteryzuje się jego druga połowa, np.: ***Ten pół-Francuz wszystkich rozśmieszał***.

Inaczej postąpimy w wypadku, gdy drugą połowę tej osoby dookreślimy; np. *Ten **pół Francuz, pół Niemiec** ma matkę Niemkę i ojca Francuza.*

Jak widać, w zdaniu mowa jest o jednym mężczyźnie, który *ma matkę Niemkę i ojca Francuza.*

A zatem, gdy występujące w zdaniu dwa wyrazy z cząstką *pół* służą określeniu jednego pojęcia - w tym wypadku jednej osoby - wówczas cząstkę *pół* piszemy rozdzielnie.

Pół jawa, pół sen

Sam wyraz *półmartwy* (***Półmartwy*** czekał na lekarza.) i sam wyraz *półżywy* (***Półżywy*** wyszedł z wody.) zapisalibyśmy oczywiście łącznie, ale powstaje pytanie, jak napisać (łącznie, rozłącznie, czy z dywizem), jeśli będziemy pisali o jednej osobie, która w połowie czuła się - jak martwa, a w połowie - jak żywa.

Otóż przywołana powyżej zasada (dotycząca rozdzielnej pisowni cząstki *pół*) nie dotyczy tylko nazw narodowości (np. *pół Czech, pół Niemiec*), ale ma szerszy zakres, obejmuje nawet przymiotniki (***Pół martwa, pół żywa*** wyszła z wody.) i dlatego warto zapamiętać, że:

cząstkę *pół* piszemy rozdzielnie, gdy występujące w zdaniu dwa wyrazy z cząstką *pół* służą określeniu jednego pojęcia, czyli nazwaniu jednego procesu, stanu, cechy, np.

- *pół spał, pół czuwał* - to nie jest określenie dwóch różnych stanów (wynikających z tego, że ktoś pół nocy spał i pół nocy czuwał), ale jednego, polegającego na tym, że ktoś w połowie spał, a w połowie czuwał;
- *pół zabawa, pół nauka* - to jest jeden proces składający się z elementów zabawy i elementów nauki.

Barbara Ellwart